

Література

з українським ДНК

***Ірен Немировські:
французька письменниця
родом з України***

РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ СПИСОК

Найуспішніша французька письменниця 1930-х років, лавреатка престижної премії Ренодо, Ірен Немировські, народилася 24 лютого 1903 року в Києві в заможній єврейській родині. Батько, Лев Немировський, був одним з найбагатших банкірів у Російській імперії. Мати – домогосподарка – Анна Маргуліс, наполягала, аби її називали на французький манер Фанні, ненавиділа доньку, оскільки та була живим свідченням її віку, і намагалася тримати її подалі від себе. Взаємини з матір'ю стали ключовими сюжетами деяких творів майбутньої письменниці. Окрім того, Фанні вимагала, аби донька говорила з нею французькою мовою, в чому їй допомагала гувернантка з Франції. Зрештою, через роки, це допомогло Ірен легко влитися не просто в життя тогочасного Парижу, а у його літературний світ. Ірен Немировські отримала домашню освіту. Вивчила кілька іноземних мов, багато читала, брала приватні уроки музики й декламації.

З початком Першої світової війни 1914 року родина переїхала до Петербурга, а 1917 року – до Москви. Після націоналізації приватних банків більшовицькою владою родина у січні 1918 року виїхала спочатку до Фінляндії, потім у березні 1919 до Швеції, а звідти кораблем – до Франції. У столиці Франції Леву Немировському вдалося відновити своє багатство, керуючи місцевою філією власного банку. У 1924 році Ірен закінчила Паризький університет зі ступенем ліценціата літератури. 1925 року Ірен знайомиться з Мішелем Епштейном, із яким бере шлюб 1926 року – щасливий шлюб на все життя, як вона назвала його в одному інтерв'ю. В них народжуються дві доньки: 1929 року – Деніз і 1937 – Елізабет.

Ще у вісімнадцятирічному віці Ірен Немировські починає друкувати свої оповідання й казки в журналах. Проте визнання і славу їй приносить роман «Давид Гольдер» (1929), в якому письменниця змальовує моральний занепад буржуазії. Далі з незмінним успіхом виходять її романи й повісті «Бал», «Вино самотності», «Осінні мухи», «Собаки й вовки» та ін. Твори принесли авторці надзвичайну популярність, були екранізовані. Та попри свою славу Ірен Немировські так і не отримує французьке громадянство.

Спокійне родинне життя письменниці раптово скінчилося після того, як з'явилися положення про статус євреїв. Закон щодо євреїв від 3 жовтня 1940 року позбавляє їх усіх прав. Мішель втрачає роботу в банку, а Ірен – у видавництві, адже відтепер забороняється видавати твори авторів неарійського походження.

Попри нелегкі умови життя вона не полишає письменницької праці. Протягом 1941-1942 рр. пише біографічне дослідження «Життя Чехова» й роман «Осінні вогні» (які вийшли друком вже після війни) й виношує плани «Французької сюїти». Письменниця прагне побудувати книгу як симфонію, але в п'яти частинах, зі зміною ритмів, тональності, взявши за взірць 5-у симфонію Бетховена. Однак через фатальні обставини, арешт і загибель Ірен Немировськи, їй вдалося здійснити лише частину задуманого – написати перші дві частини роману. В ньому авторка безжально й проникливо змальовує панораму деморалізованої Франції, окупованої нацистами.

Передчуваючи, що жити їй залишається недовго, Ірен Немировськи наполегливо працює над романом. Написаний у жахливих умовах переслідування й переховування, часто – десь у лісі чи іншому потаємному місці, він, однак, засвідчує високу майстерність письменниці, її щирю любов і людяність, не затьмарену злобою й ненавистю, які панували довкола.

13 липня 1942 року французькі жандарми заарештовують письменницю і доправляють до концентраційного табору в Пітів'є, а звідти за кілька днів відправляють ешеленом до Освенціма, де вона загинула в серпні того ж року. Через три місяці така ж доля спіткає і її чоловіка.

Перед своїм арештом Мішель Епштейн передав старшій доньці Деніз валізу з родинними документами, фотографіями, рукописами, наказавши ніколи з нею не розлучатися. Потім жандарми взялися розшукувати доньок Ірен Немировськи, щоб заарештувати і їх. Разом із нянею вони багато місяців змушені були переховуватися спершу в монастирі, потім – у підвалах.

У 1990-х роках Деніз та Елізабет вирішили передати материні рукописи на зберігання до Архіву сучасних видань. Й тоді виявилось, що «зошит» із валізи – не щоденник, як гадали доти, а незавершений роман «Французька сюїта», над яким письменниця працювала до самого арешту. Роман вийшов друком 2004 року ставши справжньою сенсацією. Того ж року Ірен Немировськи посмертно присудили престижну літературну премію Ренодо. Роман перекладено 38 мовами та екранізовано.

Після тріумфального виходу книги «Французька сюїта», інтерес до творчості письменниці зріс. В архівах видавництва були знайдені й видані її новели та романи «Володар душ» і «Жар крові». А всі раніше опубліковані твори – перевидані.

Твори

1. Бал / пер. з фр. Олени Соломарської // Всесвіт. – 2016.
2. 1028086 И(Фра) Н50 Немировськи І. Вино самотності : роман / Ірен Немировськи ; пер. з фр. Ганни Малець. – К. : Пульсари, 2010. – 192 с.
3. Ворожіння / пер. з фр. Віктора Мотрука // Всесвіт. – 2020.
4. 963906 И(Фра) Н50 Немировськи І. Французька сюїта : роман / Ірен Немировськи ; пер. з фр. Ганни Малець. – К. : Пульсари, 2012. – 400 с.

Література про життя й творчість

5. Бондарчук Д. Ірен Немировськи: французька письменниця родом з України // Історична правда. – 2013. – 26 лютого.
6. Епштейн Д. Моя мати Ірен Немировськи // Немировськи І. Вино самотності / пер. з фр. Ганни Малець. Київ : Пульсари, 2010. – С. 5-7.
7. Кононенко Є. Немировськи Ірен // Енциклопедія сучасної України / голов. редкол. : І. М. Дзюба (співголова) [та ін.]. Т. 23 : Нг - Ня. – К. : [Ін-т енциклопед. дослідж.], 2021. – С. 135.
8. Кононенко Є. «Французька сюїта» з київським корінням // Україна молода. 2008, 17 груд.
9. Малець Г. Трагічна сюїта // Немировськи І. Французька сюїта : роман / Ірен Немировськи ; пер. з фр. Ганни Малець. – К. : Пульсари, 2012. – С. 5–8.
10. Славінська І. Найуспішніша французька письменниця 1930-х років – з України. Ви знали? // Українська правда. – 2008. – 12 грудня.
11. Смушак Т. Роль та функції порівнянь у новелах Ірен Немировськи «Глядач», «Через обставини»// Закарпатські філологічні студії. – 2019. – Вип. 11 (Т. 2). – С. 128-131.

